

16. júl 2014

Ako veľmi bolí konsolidácia

Fiškálna konsolidácia v roku 2013 znížila rast HDP o 0,2 p.b.

Peter Tóth

Nová analýza IFP vyčísluje vplyvy konsolidačných balíčkov z uplynulých rokov na ekonomickú aktivitu. Podľa výsledkov sú pre ekonomiku v krátkom horizonte najbolestivejšie výdavkové opatrenia. V dlhšom období naopak konsolidácia na strane príjmov brzdí rast vo väčšej miere. Z nich má najmenej bolestivý vplyv na ekonomický rast zvyšovanie nepriamych daní. Fiškálna konsolidácia v roku 2013 znížila rast HDP o menej ako 0,2 p.b., keď opatrenia s priamym vplyvom na ekonomiku boli na úrovni 0,7%. Konsolidácia v roku 2011 znížila rast v rozmedzí od 1,0 p.b. až 1,8 p.b., veľkosť opatrení s priamym vplyvom bola na úrovni 3,3%. (Celú analýzu môžete nájsť na stránke IFP [tu](#))

Konsolidácia v 2013 s prevahou príjmových a neutrálnych opatrení

V krátkej histórii samostatnej Slovenskej republiky vieme identifikovať tri hlavné obdobia konsolidácie verejných financií: obdobie 1993 až 1995, 2003 až 2005 a roky 2011 až 2013. Prvému obdobiu sme sa v analýze kvôli nedostatku údajov nevenovali. **Počas rokov 2003-2005 došlo aj napriek výraznému konsolidačnému úsiliu k akcelerácii rastu ekonomiky.** K výrazným rastom ekonomiky v tomto období vo významnej miere prispeli najmä pozitívna situácia v svetovej ekonomike, vstup Slovenska do EÚ, štrukturálne reformy a tiež nízka východisková úroveň ekonomiky. Aj samotná konsolidácia cez zlepšenie očakávaní napomáhala k zvyšovaniu investičnej atraktivity krajiny, čo sa premietlo do zníženia rizikových prirážok k úrokovej sadzbe na dlhopisy. Na rozdiel od obdobia 2003-2005 **mala konsolidácia v roku 2011 už reštriktívny vplyv na rast HDP.** Veľkosť opatrení s priamym vplyvom na HDP bol v roku 2011 na úrovni 3,3% z HDP. Vplyv konsolidácie na rast našej ekonomiky odhadujeme v intervale od -1,0 p.b. po -1,8 p.b. v závislosti od použitého prístupu. Fiškálny multiplikátor sa pohyboval na úrovni od 0,3 po 0,54.

V súvislosti s procedúrou nadmerného deficitu sa slovenská vláda v roku 2009 zaviazala znížiť deficit verejných financií do roku 2013 pod 3% HDP. Za predpokladu nezmenených politik by deficit verejnej správy Slovenska dosiahol v roku 2013 hodnotu 4,9% HDP. Podľa aktuálnych odhadov boli na dosiahnutie výsledného salda 2,8% HDP prijaté konsolidačné opatrenia vo výške 2,2% HDP, teda takmer 1,6 mld. eur. Keďže priamy vplyv na HDP má iba menšia časť opatrení¹ vo výške 0,7% HDP, **fiškálna konsolidácia ukrojila z rastu v roku 2013 menej ako 0,2 p.b.**

Fiškálny multiplikátor hovorí...

Naša analýza¹ vychádza z odhadu fiškálnych multiplikátorov na Slovensku. Pomocou nich vieme odhadnúť vplyvy konsolidačných balíčkov z minulých rokov na ekonomický rast. Fiškálny **multiplikátor zjednodušene hovorí, o koľko eur sa zníži HDP, ak vláda zníži saldo svojho rozpočtu o jedno euro.** Veľkosť fiškálneho multiplikátora závisí od množstva faktorov ako sú veľkosť a otvorenosť krajiny, hospodársky cyklus a najmä **povaha samotných konsolidačných opatrení.**

¹ Pre detailnú štruktúru konsolidačného balíčka roku 2013 viď časť 4 v spomínanej analýze IFP.

Na štruktúre opatrení a otvorených ekonomik a v obdobiach, keď sa výkonnosť ekonomiky sa pohybuje v blízkosti svojho potenciálu. Z hľadiska zloženia konsolidačných balíčkov by mali mať **príjmové opatrenia** v krátkodobom horizonte nižší vplyv na HDP ako **výdavkové opatrenia**. Vychádza to z predpokladu, že ekonomické subjekty môžu zníženie ich príjmov dočasne kompenzovať zo svojich úspor. V dlhšom horizonte však môže byť konsolidácia na strane príjmov bolestivejšia ako konsolidácia s prevahou výdavkových opatrení kvôli vplyvu na ponukovú stránku ekonomiky.

Výdavkové opatrenia sú krátkodobo bolestivejšie | Odhady multiplikátorov pre slovenskú ekonomiku sú podľa analýzy IFP nižšie než 1, čo je v súlade s ekonomickým konsenzom pre malé a otvorené ekonomiky. Výsledky tiež potvrdzujú, že **konsolidácia prostredníctvom výdavkov má** v ročnom horizonte **väčší vplyv na ekonomickú výkonnosť** než konsolidácia na strane príjmov. V strednodobom až dlhodobom horizonte však výdavkové opatrenia brzdia rast HDP menej v porovnaní s príjmovými. Ročný kumulatívny **príjmový multiplikátor** sa na základe odhadov z analýzy pohybuje v intervale **0,15 až 0,29**. V prípade **výdavkového multiplikátora** spadajú odhady do intervalu **0,25 až 0,58**.

Tabuľka 1: Interval odhadov pre kumulatívny multiplikátor

	ročný	trojročný
Vládna spotreba	0,25 - 0,39 (0,32)	0,08 - 0,39 (0,24)
Vládne investície	0,46 - 0,58 (0,52)	0,13 - 0,93 (0,53)
Príjmové opatrenia	0,15 - 0,29 (0,22)	0,23 - 1,02 (0,63)

Zdroj: IFP

Nepriame dane sú menej škodlivé | Na výdavkovej strane sa ako menej škodlivé opatrenie javí zníženie vládnych nákupov a krátenie mzdových výdavkov oproti znižovaniu vládnych investícií. Na príjmovej strane by nárast daní mal viesť k menším negatívnym dopadom na ekonomiku ako zvýšenie odvodov. V prípade daní **spomaľuje zvyšovanie DPH** rast ekonomiky menej, než zvyšovanie daní platených z práce.

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov.